

Linda Nielsen

Skilsmisseret

– de økonomiske forhold

ADVOKAT
JERRY OSBAK
NORREGADE 30 - 1165 KKH K
TEL. 33 14 42 00 - GEO 9 26 76 70

THOMSON REUTERS

Linda Nielsen

Skilsmisseret – de økonomiske forhold

1. udgave / 1. oplag

© Forlaget Thomson A/S, København 2008

ISBN 978-87-619-2129-1

Omslag: Torben Lundsted, Korsør

Sats og tryk: AKA-Print A/S, Århus

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse

af denne bog eller dele af den er ikke tilladt

ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Alle rettigheder forbeholdes.

Forord

Denne bog er udarbejdet til brug for overbygningsfaget Skilsmisseret på det Juridiske studium samt til brug for advokater, dommere, medarbejdere i statsforvaltningen og andre, der beskæftiger sig med separation og skilsmisser i praksis.

Bogen er udarbejdet af Professor i Familie- og Arveret, dr. jur. Linda Nielsen, dog sådan at kapitel 14 om Internationale skilsmisser er udarbejdet af Lektor i Familieret, ph.d. Annette Kronborg.

Bogen er centreret om de økonomiske forhold i forbindelse med skilsmisse mellem ægtefæller. Disse indeholder både mange principelle og økonomiske problemstillinger af stor betydning. Forholdet til børn er kun sporadisk medtaget i denne bog. Med hensyn til forældremyndighed og samvær henvises således til andre fremstillinger.

Første del skitseres skilsmisserettens formål, betydning og udvikling samt betingelserne for separation og skilsmisse. I *anden* del behandles vilkårene for separation og skilsmisse, herunder ægtefælleskab, retten til lejeboligen og krav efter "urimeligt-ringe-reglen". I *tredje* del behandles ægtefælleskiftet med bodelingen og de mange problemer, der følger heraf, fx hvilke aktiver, der skal medregnes og hvilke ikke; hvordan værdiansættelsen skal ske samt hvordan pension skal behandles efter de nye regler herom, der er trådt i kraft 1. januar 2007. I *fjerde* del beskrives og analyseres de stadig øgede muligheder for at indgå aftaler om særeje i mange forskellige former samt andre aftaler forud for eller i forbindelse med skilsmisse. I *femte* del beskrives internationale skilsmissesager, som spiller en stadig større rolle i praksis. I *sjette* del fremsættes nogle fremtidsvisninger med forslag til reform af skilsmisseretten.

Jeg takker Annette Kronborg for dels at have bidraget med kapitel 14, dels at have gennemlæst bogen og kommet med værdifulde kommentarer. Desuden takker jeg advokat Jørgen U. Grønborg for at have gennemlæst og kommenteret bogen. Herudover takker jeg stud.jur. Signe Skibstrup Blach, stud.jur. Simon Eklund og stud.jur.

Forord

Christoffer Eklund for citatkontrol, registre og kommentarer til bogens pædagogiske elementer. Endelig takker jeg min sekretær kontorfuldmægtig Marianne Soucy for professionelt og dygtigt arbejde i forbindelse med bogen.

Domme og litteratur er ført ajour til 1. juli 2008.

Linda Nielsen

Indholdsfortegnelse

Forord 5

001 1. Skilsmisser og skilsmisseret 13

1 Kapitel 1. Skilsmisseret – formål, betydning og udvikling 15

- 1.1 Skilsmissen 15
- 1.2 Skilsmisserettens formål 17
- 1.3 Skilsmisserettens praktiske og økonomiske betydning 20
- 1.4 Skilsmisserettens udvikling 22

2 Kapitel 2. Betingelser for separation og skilsmisse 27

- 2.1 Indledning og udviklingstræk 27
- 2.2 Separationsgrunde 28
- 2.3 Bortfald af separation 29
- 2.4 Skilsmissegrunde 34

003 2. Vilkår 35

3 Kapitel 3. Skilsmissesagen 41

- 3.1 Indledning og udviklingstræk 41
- 3.2 Statsforvaltningens behandling af skilsmissesagen 42
 - 3.2.1 Sagens start 43
 - 3.2.2 Vilkårsforhandling og konfliktmægling 47
 - 3.2.3 Sagens afslutning – bevilling 50
- 3.3 Separation og skilsmisse ved dom 52
- 3.4 Retsvirkninger af separation og skilsmisse 54

4 Kapitel 4. Ægtefællebidrag 57

- 4.1 Indledning 57
- 4.2 Bidragspligt 57
 - 4.2.1 Betingelser for bidragspligt 57
 - 4.2.2 Bortfald af bidragspligten 66
 - 4.2.3 Ændring af bidragspligten 67
- 4.3 Bidragets størrelse 68

4.3.1	Kriterier for bidragsstørrelsen	68
4.3.2	Ændring af bidragsstørrelsen	72
4.4	Skattemæssige forhold	73
Kapitel 5. Lejligheden 75		
5.1	Indledning	75
5.2	Hvem får retten til lejligheden?	75
5.2.1	Lejelovens regel i § 77	76
5.2.2	Lejlighed i eget flerfamiliehus	79
5.3	Fortsættelse af lejemålet	79
5.4	Processuelle spørgsmål	80
5.5	Andelsboliger og andre boligformer	81
Kapitel 6. § 56-krav 85		
6.1	Indledning	85
6.2	Betingelserne for § 56-krav	85
6.3	Retspraksis	88
6.4	Godtgørelse ved personlige rettigheder, pension mv.	90
DEL 3. Ægtefælleskifte 93		
Kapitel 7. Ægtefælleskifte 95		
7.1	Indledning	95
7.2	Offentligt skifte	97
7.2.1	Starten på skiftet	97
7.2.1.1	Stedlig kompetence	98
7.2.1.2	Offentligt skifte afskåret ved væsentlig passivitet	98
7.2.1.3	Fri proces	100
7.2.1.4	Skifteafgift	101
7.2.2	Skiftets gennemførelse	103
7.2.3	Boets afslutning	107
7.2.3.1	Boopgørelse eller bodelingsoverenskomst	107
7.2.3.2	Hvornår er boet delt?	108
7.3	Kvantitativ deling	110
7.4	Kvalitativ fordeling	111
7.4.1	Fortrinsret til udlæg	111
7.4.2	Krydsende udtagelsesret	112
7.4.3	Udlønningsret	113
7.4.4	Udtagelsespligt	113
7.5	Skat	114

Kapitel 8. Uden for lighedeling – personlige rettigheder, skævdeling mv. 117	
8.1	Indledning 117
8.2	Fremtidige erhvervelser og afgrænsning 119
8.2.1	Afgrænsning 119
8.2.2	Fremtidige erhvervelser 119
8.3	Særeje 121
8.4	Personlige rettigheder – § 15, stk. 2-rettigheder 121
8.4.1	Oversigt 121
8.4.2	Personskadeerstatning, forsørgertabserstatning mv. 122
8.4.3	Ophavsret mv. 124
8.4.4	Goodwill mv. 129
8.4.5	Pensionsrettigheder 131
8.4.6	Genstande til personligt og til børnenes brug 131
8.4.7	Øvrige § 15, stk. 2-rettigheder 132
8.4.7.1	Feriegodtgørelse, fratrædelsesgodtgørelse 132
8.4.7.2	Båndlagt arv og gave 133
8.4.7.3	Bundne beløb i øvrigt 135
8.5	Skævdeling 136
Kapitel 9. Omfattet af lighedeling – værdiansættelse 139	
9.1	Indledning 139
9.2	Værditidspunkt 139
9.3	Værdiansættelse af aktiver 141
9.3.1	Hovedprincipper, herunder latente skatter 141
9.3.2	Opsparing, fordringer mv. 143
9.3.3	Fast ejendom og ejerlejligheder 145
9.3.4	Løsøre 147
9.3.5	Virksomheder, selskaber og liberale erhverv 147
9.4	Værdiansættelse af passiver 148
9.5	Surrogater og indtægter 150
Kapitel 10. Vederlagskrav 151	
10.1	Indledning 151
10.2	Betingelser for vederlagskrav 152
10.2.1	Formueformindskelse – “misbrugskrav” 152
10.2.2	Forbedring af særeje mv. – “fællesjebeskyttelseskrav” 155
10.2.3	Overførsel fra særeje – “særejebeskyttelseskrav” 158
10.3	Vederlagskravets størrelse 158
10.4	Vederlagskravets gennemførelse 159

Kapitel 11. Ægtefællers pensionsrettigheder	163
11.1 Indledning	163
11.1.1 Udvikling og betydning	163
11.1.2 Pensionsformer	167
11.1.3 Skatteregler for pensioner – skitse-mæssigt	168
11.1.4 Skifteprocessuelle regler	170
11.2 Dele-afvisning ved rimelig pensionsret	171
11.2.1 Alle pensionsordninger uanset type	172
11.2.2 Rimelighedskriteriet	173
11.2.3 Udbetalt pension, der ikke er forbrugt	177
11.2.4 Ekstra pension ved kort ægteskab	178
11.3 Dele-ret ved ekstra pension	178
11.3.1 Ekstra pensionsret	178
11.3.2 Udtagelsesret og -pligt	179
11.3.3 Udlodning	181
11.3.4 Værdiansættelse, herunder pensionssammenligning	183
11.4 Kompensation	186
11.4.1 Fællesskabskompensation	187
11.4.2 Rimelighedskompensation	191
11.4.3 Kompensationens karakter	196
11.4.4 § 56-krav	197
11.5 Vederlag	198
11.6 Ægtepagt	199
11.6.1 Ægtepagt om særeje	200
11.6.2 Ægtepagt om deling	201
11.7 Ægtefællepension	203
11.8 Retspolitik – kritik og forslag til “revision light”	207
11.8.1 Balancen mellem familiepolitik og pensionspolitik	208
11.8.2 Pensionsprocessen	211
11.8.3 Øvrige problemstillinger	212
11.8.4 Forslag til “revision light” af reglerne	213

DEL 4. Aftaler, herunder særeje 217

Kapitel 12. Særeje	219
12.1 Indledning	219
12.2 Særejearter	221
12.2.1 Skilsmisssæreje	221
12.2.2 Fuldstændigt særeje	223
12.2.3 Kombinationssæreje	225
12.2.4 Brøkdelsæreje	230
12.2.5 Sumsæreje og sumfælleseje	231
12.2.6 Anpartssæreje	233

12.2.7 Tidsbegrænset særeje	234
12.2.8 Betinget særeje mv.	235
12.3 Udbetaling af særeje	238
12.3.1 Ægtepagt	238
12.3.1.1 Skriftlighed	238
12.3.1.2 Tinglysning	239
12.3.1.3 Specifikation	241
12.3.2 Tredjemandsbestemt særeje	244
12.3.2.1 Gave	245
12.3.2.2 Arv	250
12.3.2.3 Forsikringer og pensioner	251
12.4 Surrogater, indtægter, gæld og afgrænsning	251
12.4.1 Surrogater	251
12.4.2 Indtægter	252
12.4.3 Gæld	252
12.4.4 Afgrænsning mellem ægtefællerne	252
12.4.5 Afgrænsning mellem en ægtefælles bodel og særeje	253
12.4.6 Afgrænsning mellem forskellige særejearter	253
12.5 Ugyldighed, ændring og ophør af særeje	253
12.5.1 Ugyldighed vedr. særeje	253
12.5.2 Ændring	255
12.5.3 Ophør af særeje	256
12.6 Formodnings- og overgangsregler	256

Kapitel 13. Aftaler	261
13.1 Indledning	261
13.2 Familieretlige, formueretlige og familieformueretlige aftaler	263
13.2.1 Familieretlige aftaler	263
13.2.2 Formueretlige aftaler	264
13.2.3 Familieformueretlige aftaler	264
13.3 Aftaler ved aktuel skilsmisse	266
13.3.1 Vilkårsaftaler	266
13.3.2 Bodelingsaftaler	266
13.4 Forhåndsftaler om senere skilsmisse	267
13.4.1 Forhåndsftaler om vilkår og andre behovsregler	267
13.4.2 Forhåndsftaler om formueordningen	268
13.4.2.1 Dele-fritagelse, herunder særeje	268
13.4.2.2 Dele-ret, herunder kompensation	272
13.4.2.3 Aftaler om den kvalitative fordeling	279
13.4.2.4 Gæld	279

- 13.5 Ugyldighed og ændring 280
 - 13.5.1 Vilksaftaler 281
 - 13.5.2 Bodelingsaftaler 284
 - 13.5.3 Forhåndsftaler – særejeægtepagt 288
- 13.6 Konklusion 292

DEL 5. Internationale skilsmisser 295

Kapitel 14. Internationale skilsmisesager 297

- 14.1 Indledning 297
- 14.2 Tilknytningsmomenter 297
- 14.3 International procesret 298
 - 14.3.1 International kompetence 298
 - 14.3.1.1 Ægteskabssagen 298
 - 14.3.1.2 Særligt om bidragspligt 303
 - 14.3.1.3 Skifte af fællesboet 304
 - 14.3.2 Litis pendens 305
 - 14.3.3 Anerkendelse af udenlandske afgørelser 307
 - 14.3.4 Inddrivelse af ægtefællebidrag 310
- 14.4 International privatret 311
 - 14.4.1 Lovvalg 311
 - 14.4.2 Kvalifikation af regler om formueforhold 314
- 14.5 Udviklingstræk og retspolitik 316

DEL 6. Fremtidsvisioner 319

Kapitel 15. Fremtidsvisioner 321

- 15.1 Familiens situation 321
- 15.2 Fremtiden – samfundets værdier 324
- 15.3 Revision af skilsmisseretten – udfordringer og reformforslag 326

Forkortelsesliste 337

Lovregister 339

Domsregister 343

Stikordsregister 349

Skilsmisser og skilsmisseret

I denne del fremhæves de helt overordnede karakteristika ved den retlige regulering af separation og skilsmisse¹ mellem ægtefæller – skilsmisseretten. Beskrivelsen omfatter den del af skilsmisens karakteristika, som har af særlig betydning for de økonomiske forhold ved skilsmisse samt de store hovedlinjer vedrørende retsstillingen. Dette fugleperspektiv tager rammen om den nærmere beskrivelse og analyse af skilsmisseretten enkeltelementer.

Kapitel 1: Skilsmisseret – formål, betydning og udvikling

I dette kapitel omtales den situation der opstår for de parter, der bliver påvirket af en skilsmisse, det formål skilsmisseretten varetager, den juridiske og økonomiske betydning for den enkelte og for samfundet samt udviklingen i den retlige regulering af skilsmisser. Dette danner baggrund for de fremtidsvisioner, der fremlægges i kapitel 15.

Kapitel 2: Betingelserne for separation og skilsmisse

I dette kapitel præsenteres de betingelser, der stilles for at parterne kan opnå separation eller skilsmisse. Herved afdækkes samfundets opfatning af, hvornår forudsætningerne for ægteskabet ikke længere er til stede.

¹ I bogen benyttes begrebet "skilsmisser" ofte som omfattende både separation og skilsmisse, når der tales generelt. I fremstillingen af specifikke regler vil der derimod blive sondret mellem separation og skilsmisse, hvor det er relevant.

Bogens emne er skilsmisseret og bogen er centreret om de økonomiske forhold i forbindelse med skilsmisse.

Del 1 skitserer skilsmisserettens formål, betydning og udvikling samt betingelserne for separation og skilsmisse. Del 2 omhandler vilkårene for separation og skilsmisse, og Del 3 ægtefælleskiftet med bodelingen og de mange problemer, der følger heraf. Del 4 beskriver og analyserer de stadig øgede muligheder for særeje i mange forskellige former samt andre aftaler forud for eller i forbindelse med skilsmisse. I Del 5 gennemgås internationale skilsmissesager, som spiller en stadig større rolle, og i Del 6 fremsættes fremtidsversioner med forslag til revision af skilsmisseretten.

Bogen er primært udarbejdet til brug for undervisningen, men også praktikere, der arbejder med skilsmisseret som advokater, dommere, ansatte i statsforvaltningen, pengeinstitutter mv. kan drage nytte af bogen.

Linda Nielsen er dr.jur. og professor i Familie- og Arveret ved Det Juridiske Fakultet på Københavns Universitet.

Bogens Del 5 er skrevet af lektor i Familieret, ph.d., LL.M. Annette Kronborg.

FORLAGET THOMSON

ISBN 978-87-619-2129-1

9788761921291

Bogen eller lignende bøger kan findes på:

Juridisk Antikvariat

www.lovsamlingen.dk